

Arrians omsejling af Sortehavet

Oversat af Søren Lund Sørensen

Arrian (ca. 86-160) foretog som guvernør af provinsen Cappadocia (131-137) en sejlads langs den østlige Sortehavskyst for at inspicere de garnisoner, der udgjorde romerrikets daværende østgrænse. Imidlertid blev sejladsen udvidet til at omfatte hele Sortehavet, men det lader ikke til, at Arrian tog del i denne anden del af sejladsen. Sin inspektion affattede Arrian som et officielt dokument til kejser Hadrian på latin, mens nærværende tekst er Arrians græske omskrivning af omsejlingen. Værket benytter sig af litterære virkemidler, der imiterer den såkaldte periplous-genre, altså en litterær tradition for at beskrive en omsejling af et hav. Arrian skriver på attisk græsk, altså den form for græsk, der blev brugt i Athen i klassisk tid og søger bevidst at efterligne sit store forbillede Xenofon, der skrev et værk, Anabasis, om sine erindringer på march med en græsk hær af lejesoldater gennem bl.a. Lilleasien og langs dele af Sortehavets sydkyst.

Arrian hilser kejser Trajan Hadrian Augustus.¹

[1] Vi kom til Trapezunt, en græsk by, grundlagt af Sinope. Den ligger ved havet, ligesom den berømte Xenofon også siger.² Med glæde kiggede vi ned på Sortehavet fra samme sted som Xenofon og du.³ Altrene var allerede opstillede, men stenarten var grov og medtaget, og af den grund var det ikke til at læse teksten. Teksten var skrevet på fejlfuld græsk, som om den var skrevet af barbarer. Jeg besluttede mig altså for at opstille marmoraltre og indhugge indskriften med tydelige bogstaver. Der står også en statue af dig. Den tager sig godt ud, for den kan nemlig ses fra havet, men den ligner dig ikke og er egentlig slet ikke pæn. Send derfor bud efter en statue, der er dig værdig, i samme format. Beliggenheden er nemlig den mest oplagte for et mindesmærke, der skal stå til evig tid.

[2] Templet er også blevet bygget af kvadersten, og det er ikke helt ringe, men statuen af Hermes passer hverken til templet eller selve området. Hvis du synes, så send mig en ordentlig hermesstatue på fem fod. Jeg mener nemlig, at en sådan statue bør svare til templet i størrelse. Send mig også en statue af Apollon Filesios⁴ på fire fod. Jeg synes

---

1. Oversættelsen er foretaget på baggrund af Roos, A.G. *Flavius Arrianus II. Scripta minora et fragmenta*. Tübingen 1967.

2. Xen. *Anab.* 4.8.22.

3. Xen. *Anab.* 4.7.21. Hadrian rejste sandsynligvis langs Sortehavets kyst i 123/124.

4. Tilnavn til Apollon.

nemlig, at Apollon bør dele tempel og alter med sin forfader.⁵ En kommer for at ofre til Hermes, en anden til Apollon og en tredje til dem begge. Disse ting vil behage både Hermes og Apollon: De er til ære for Hermes, fordi det er hans efterkommer, og til ære for Apollon, fordi det er hans forfader. Derfor ofrede jeg også en okse dér. Jeg gjorde det dog ikke på samme måde som Xenofon i Kalpes Havn,⁶ hvor han på grund af mangel på offerdyr ofrede en okse, der trak en vogn. Nej, Trapezunts borgere bidrog med et fornemt offerdyr. Vi tog varsler af indvoldene dér og udgød et drikoffer over dem. Vi lægger ikke skjul på, at du, som vi først bad for, er ganske klar over vores fremgangsmåde. Du ved også, at du fortjener samtlige bønner, og også dem, der bliver bedt af folk, der nyder godt af din regering, skønt de er af lavere stand end jeg.

[3] Vi tog af sted fra Trapezunt og lagde den første dag til i Hyssos' Havn, hvor vi trænede det lokale infanteri. Som du ved, er det en infanteriafdeling med tyve ryttere til rådighed til hjælpeopgaver. Disse ryttere har sommetider været nødt til at tjene som spydkastere. Derfra sejlede vi så. Først havde vi kun den vind, der blæser fra flodmundingerne om morgenen, men måtte samtidig bruge årerne. Briserne var kolde, som Homer siger,⁷ men de kunne ikke give os vind til at sejle så hurtigt, som vi ønskede. Derefter blev der vindstille, så vi kun kunne ro. Lige pludselig blev der overordentlig overskyet i øst, og det begyndte at blæse voldsomt stik mod vores retning. Dette var vores eneste hjælp, for på kort tid dannede havet en bølgedal, så at der ikke kun ville være kommet store mængder vand ind fra begge sider ved årerne, men også op over dækket. Det var næsten helt tragisk:

“Dér vand vi hælder ud, og vand her kommer ind.”⁸

Men brændingen kom ikke ind fra siden, og derved reddede vi os med nød og næppe og ved besværlig brug af årerne og kom efter mange strabadser således til Athen.

---

5. Arrian opererer tydeligvis med en alternativ mytologi, hvor Apollon optræder som en efterkommer af Hermes.

6. Xen. *Anab.* 6.4.25.

7. Od. 5.469.

8. Ukendt tragedievers.

[4] Der er nemlig også et sted i Sortehavet, der hedder sådan. Der ligger også en græsk helligdom for Athene dér, og jeg mener, at det er derfor, at dette område kaldes Athen. Der ligger desuden en forsømt fæstning dér. Havnen kan ikke huse mange skibe i krigssæsonen, men kan beskytte dem imod vinden fra syd og tilmed også vinden fra sydøst. Skibe, der ligger for anker dér, kan endda blive skånet for vinden fra nord. De er dog ikke i sikkerhed for vinden fra nord/nordvest, ej heller den man kalder Thraskias i Sortehavet og Skiron i Grækenland.⁹ Om natten var der voldsom torden og lyn, og vinden var ikke stabil, men slog om i syd, hvorfra den kort efter slog om i sydvest, så skibene ikke længere var i sikkerhed i havnen. Førend havet blev helt uregerligt, trak vi så mange skibe, som Athen kunne modtage på samme sted, på land, på nær en triere. Dette skib kunne nemlig ligge sikkert for anker ved en klippe.

[5] Jeg valgte at sende de fleste skibe videre til nærliggende kyster, hvor de kunne trækkes på land. Kun ét skib gik til grunde, da det nærmede sig kysten for hurtigt og blev ramt af en bølge, der væltede det om på siden og skyllede det ind mod kysten, hvor det blev knust. Alt blev dog reddet, ikke kun sejl, skibsstyr og besætning, men endda også skibsnaglerne. Selv voksen blev skrabet af skibsvraget, fordi intet ud over træ er så eftertragtet som voks til skibsbygning. Som du ved, er der rigeligt med træ i Sortehavsregionen. Denne storm varede to dage, og vi var nødt til at blive, hvor vi var. Vi kunne derfor ikke bare sejle forbi Athen i Sortehavet og lade som om, at det var et øde og ukendt sted.

[6] Om morgenen brød vi op derfra og vovede os ud med bølgegang mod siden af båden. Ved dagry blæste nordenvinden mildt og gjorde havet roligt og stille. Før middag kom vi til Apsaros efter mere end 250 stadier.¹⁰ Der er der fem kohorter stationeret. Jeg gav hæren løn, inspicerede våbnene, bymuren, tørgraven, tilså de sårede og kornforsyningen. Den optælling, jeg foretog, har jeg skrevet på latin. Man siger, at Apsaros engang blev kaldt Apsyrτος, for det var der, at Apsyrτος blev dræbt af Medea.¹¹ Apsyrτος' grav vises også frem dér. Efterfølgende blev navnet forvansket af de omkringboende barbarer,

---

9. I sine beskrivelser af vindretningerne skriver Aristoteles, (*Met.* 362b, 29) at Thraskias blæser fra retningen mellem nord og nordvest, altså fra næsten samme retning som vinden fra nord/nordvest.

10. Håndskrift P læser 50 stadier, men Müllers rettelse, 250 stadier, er uden tvivl korrekt.

11. Apsyrτος var bror til Medea.

ligesom det også er tilfældet med mange andre navne. Derfor siger man også, at Tyana i Kappadokien blev kaldt Thoana, opkaldt efter tauriernes konge Thoas, som kom til det område og døde dér, da han forfulgte Orestes og Pylades.¹²

[7] Da vi sejlede fra Trapezunt, passerede vi floder, der ligger ved kysten: Hyssos, der er opkaldt efter Hyssos' Havn. Hyssos ligger 180 stadier fra Trapezunt. Dernæst kommer Ofis, der ligger omkring 90 stadier fra Hyssos' Havn og danner grænsen mellem kolchiernes land og Thiannika. Derefter kommer floden Psykros, der ligger omkring 30 stadier fra Ofis. Efter den kommer floden Kalos, 30 stadier fra Psykros. Efter Psykros kommer floden Rizios, 120 stadier fra Kalos. 30 stadier derfra ligger Askouros, og 60 stadier derfra Adienos. Fra Adienos til Athen i Sortehavet er der 180 stadier. Dernæst kommer floden Zagatis, der ligger omkring syv stadier fra Athen. Derfra passerede vi Prytanis, hvor Ankialos har sin kongeborg. Prytanis ligger 40 stadier fra Athen. 90 stadier fra Prytanis finder man floden Pyxites, og 90 stadier derfra ligger Archabis, hvorfra der er 60 stadier til Apsaros. Vi brød op fra Apsaros og passerede Akampsis i løbet af natten. Akampsis ligger 15 stadier fra Apsaros. Floden Bathys ligger 75 stadier fra Akampsis, og 90 stadier fra Bathys finder man Akinases. Derfra er der også 90 stadier til Isis. Akampsis og Isis er sejlbare, og fra begge floder blæser der kraftige morgenbriser. Efter Isis passerede vi Mogros. Der er 90 stadier mellem Mogros og Isis. Mogros er også sejlbar.

[8] Derfra sejlede vi 90 stadier til Fasis. Blandt de floder, jeg kender, er Fasis den, hvor vandet er lettest i vægt. Samtidig har det en besynderlig farve. Enhver vil kunne bevidne, hvor let vandet er ved hjælp af en vægt. Desuden er der det faktum, at Fasis løber ud i Sortehavet, uden at dens vand blandes med dette. Det er også tilfældet med Titaresios, der ifølge Homer "ganske som olie" flyder oven på Peneios.¹³ Det er sådan, at hvis man tager fra det øverste lag i Fasis, får man ferskvand med op, men sænker man tøndens ned i dybet, får man i stedet saltvand. Vandet i Sortehavet er i det hele taget meget mere fersk end i Middelhavet, og grunden til det er floderne, hvis antal og størrelse ikke kan måles. Et bevis herpå, hvis der da er behov for et bevis for ting, man kan sanse, er, at de, der bor ved havet, leder deres kvæg til havet og lader dem drikke af det. Det hedder sig, at kvæg, der

---

12. Jf. Euripides' *Ifigenia hos taurerne*.

13. Il. 2.754

drikker af det, har det bedre, end hvis de drikker ferskvand. Hvad angår farven på Fasis, så er det som om, at vandet er blevet farvet med bly eller tin. Hvis vandet er stillestående, bliver det meget klart. Følgelig er det skik, at de, der sejler ind i floden Fasis, ikke bringer vand ind i den, men så snart de kommer ind i den, påbydes de at hælde alt det vand ud, der er om bord på skibene. Man siger, at de, der lader hånt om dette, får en dårlig sejlads. Vand fra Fasis rådner ikke, men forbliver rent i mere end ti år. Dog bliver vandet mere fersk med tiden.

[9] Når man sejler ind i Fasis, står der en statue af gudinden Fasiana på højre hånd. Den lader til at forestille Rhea, for hun holder en cymbel¹⁴ i hånden, og der ligger løver under hendes trone. Hun sidder på samme måde som Fidias' statue af Rhea gør i Metroon i Athen. Her fremviser man ankeret fra Argo.¹⁵ Jeg tror ikke, at jernet, som ankeret er lavet af, er gammelt, selvom størrelsen ikke er ligesom moderne ankre, og dens form er på en eller anden måde helt anderledes. Det forekom mig at være af nyere dato. Der blev fremvist gamle stykker af et andet anker af sten, så at det nok snarere er disse stykker, der kommer fra ankeret på Argo. Der på stedet var der ingen andre seværdigheder fra historierne om Jason. Stedet er en garnison med 400 udvalgte soldater. Området forekom mig at være perfekt til en fæstning og ligger på det bedst egnede sted med hensyn til at beskytte skibsfarten. Omkring muren er der to brede tørgrave. Muren var for længe siden lavet af jord, og oven på den stod der træårne. Nu er både muren og tårnene byggede af mursten. Den har et godt fundament og er udstyret med artilleri. Man kan sammenfatte det sådan, at den er udrustet til, at ingen af barbarerne kan komme den nær eller belejre garnisonen. Da der også var behov for at sikre havnen og området uden for muren, der bebos af veteraner, handelsmænd og andre, besluttede jeg mig for at bygge en tredje tørgrav ved floden i tillæg til de to, der omgiver muren. Denne tørgrav skal omkredse havnen og husene uden for muren.

[10] Fra Fasis sejlede vi forbi Charieis, en sejlbar flod. Der er 90 stadier mellem de to. Fra Charieis til Chobos, en sejlbar flod, sejlede vi yderligere 90 stadier. Der lagde vi til. Grunden til det, samt hvad vi lavede dér, vil jeg tydeliggøre for dig på latin. Fra Chobos

---

14. Et strengeinstrument.

15. Argo var navnet på Jasons skib.

sejlede vi forbi Sigames, en sejlbar flod. Den ligger næsten 210 stadier fra Chobos. Efter Sigames kommer man til floden Tarsouras. Der er 120 stadier mellem de to. Floden Hippos ligger 150 stadier fra Tarsouras, og Astelefos 30 stadier fra Hippos. Da vi var sejlet forbi Astelefos, kom vi ved middagstid til Sebastopolis¹⁶ efter at have sat ud fra Chobos. Sebastopolis ligger 120 stadier fra Astelefos. Samme dag kunne jeg give soldaterne dér løn, inspicere kavaleriet, infanteriet, iagttage rytterne bestige deres heste, tilse de syge og inspicere kornlagrene. Der var også tid til at gå en tur rundt om muren og tørgraven. Fra Chobos til Sebastopolis er der 630 stadier. Fra Trapezunt til Sebastopolis 2260 stadier. Sebastopolis, der er en af Milets kolonier, hed engang Dioskourias.

[11] Følgende folkeslag sejlede vi forbi: Trapezuntierne, som Xenofon siger deler grænse med kolchierne.¹⁷ Han siger også, at kolchierne er meget krigeriske og fjendtligt indstillede over for trapezuntierne. Xenofon kalder kolchierne for drillere, men jeg tror, at de er sannere.¹⁸ De er nemlig meget krigeriske, og desuden er de også meget fjendtligt indstillede over for trapezuntierne. De bebor godt beskyttede områder og har ingen konge. Engang betalte de tribut til romerne, men på grund af røvertogter er betalingen blevet ustabil. Om gud vil, bliver betalingen nu stabil, ellers udletter vi dem. Efter dem kommer machelonerne og heniocherne. Deres konge er Anchilaos. Dernæst kommer zydreiterne, der adlyder Farasmanes. Efter zydreiterne kommer lazerne. Lazernes konge er Malassas, der har modtaget sit kongerige fra dig. Efter lazerne kommer apsilerne. Deres konge er Julianos. Han har modtaget sit kongerige fra din far. Apsilerne deler grænse med abaskerne. Deres konge er Rhesmagas. Også han har modtaget sit kongerige fra dig. Efter abaskerne kommer sanigerne, i hvis område Sebastopolis blev grundlagt. Sanigernes konge Spadagas har modtaget sit kongerige fra dig. Indtil Apsaros sejlede vi mod øst i den højre side af Sortehavet. Apsaros forekom mig at være Sortehavets grænse på langs. Derfra gik sejladsen nu nemlig mod nord indtil floden Chobos og videre til Sigames. Fra Sigames drejede vi mod den venstre del af Sortehavet indtil floden Hippos. Fra Hippos til Astelefos og Dioskourias sejlede vi sydligt mod den venstre del af Sortehavet, og vores sejlads gik

---

16. Sebastopolis betyder Augustus' by.

17. Xen. *Anab.* 4.8.22.

18. Xen. *Anab.* 5.2.1f.

mod vest. Da vi drejede fra Astelefos mod Dioskourias, fik vi øje på bjerget Kaukasus, der er næsten lige så højt som Alperne i Gallien. Her kan man se Kaukasus' tinde, der kaldes Strobilos, hvor det fortælles, at Prometheus på Zeus' ordre blev hængt op af Hefaistos.

[12] Følgende er at finde fra det thrakiske Bosporos indtil byen Trapezunt: Zeus Ourios¹⁹ helligdom ligger 120 stadier fra Byzans, og her er Sortehavets såkaldte munding, som er meget smal, hvor man sejler ind i Propontis. Disse ting kender du i forvejen til. Fra helligdommen kommer man på højre hånd til floden Rhebas, der ligger 90 stadier derfra. 150 stadier derfra ligger det såkaldte Sorte Forbjerg, og atter 150 stadier derfra floden Artanes, hvor små skibe kan lægge til ved helligdommen for Afrodite. Fra Artanes til floden Psilis er der 150 stadier. Ved den klippe, der rejser sig op ikke langt fra flodens udløb, kan små skibe lægge til. Derfra til Kalpes Havn er der 210 stadier. Xenofon den Ældre²⁰ har berettet om området og havnen ved Kalpe, om en kilde med koldt og rent vand og om skove, hvis træer kan bruges til skibstømmer, og han siger, at disse skove er fulde af vilde dyr.²¹

[13] Fra Kalpes Havn til Rhoa er der 20 stadier. Rhoa har en havn med plads til små skibe. Fra Rhoa til Apollonia er der atter 20 stadier. Apollonia er en lille ø ikke langt fra fastlandet. På denne lille ø er der en havn. Derfra til Chelai er der 20 stadier. Fra Chelai til der, hvor floden Sangarios løber ud i Sortehavet, er der 180 stadier. Derfra til floden Hypios' udløb er der atter 180. Fra Hypios til handelspladsen Lilaios er der 100 stadier, og fra Lilaios til Elaios 60. Derfra til Kales, en anden handelsplads, er der 120 stadier. Fra Kales til floden Lykos er der 80 stadier, og fra Lykos til den dorisk-græske by Herakleia, der er en af Megaras kolonier, er der 20 stadier. I Herakleia er der en havn. Fra Herakleia til det såkaldte Metroon er der 80 stadier. Derfra til Poseideion 40, fra Poseideion til Tyndaridai 45, og fra Tyndaridai til Nymfaion 15 stadier. Fra Nymfaion til floden Oxinas 30 stadier, og fra Oxinas til Sandarakes 90. Sandarakes er en havn med plads til små skibe. Derfra til Krenides er der 60 stadier, og fra Krenides til handelsstationen Psylla 30. Derfra til Tios er

---

19. Tilnavn til Zeus som den, der sender gode vinde.

20. I det byzantinske leksikon Sudaen under opslagsordet *Arrianos* kan man læse følgende: "Blev kaldt den yngre Xenofon." Denne selvopfattelse kommer til udtryk i *Omsejling af Sortehavet* samt i *Taktisk udrykning mod alanerne*.

21. Xen. *Anab.* 6.4.3-5.

der 90 stadier. Tios er en ionisk-græsk by ved havet. Tios er også en af Milets kolonier. Fra Tios til floden Billaios er der 20 stadier, og derfra til floden Parthenios 100 stadier. Op til dette område bor de thrakiske bithynere, om hvem Xenofon i sit skrift har berettet, at de er de mest krigeriske mennesker, der bor i Asien, og at de i dette område tilføjede den græske hær meget ondt, efter at arkaderne havde forladt den del af hæren, der var under Cheirisofos' og Xenofons ledelse.²²

[14] Derfra er det Paflagonien. Fra Parthenios til den græske by Amastris er der 90 stadier. Her er der en havn. Derfra til Erythinoi er der 60 stadier, og derfra til Kromna atter 60. Fra Kromna til Kytoros er der 90 stadier. Der er en havn i Kytoros. Derfra til Aigialoi er der 60 stadier, og derfra til Thymena 90. Til Karambis er der 120, og derfra til Zefyrion 60 stadier. Fra Zefyrion til Abonouteichos, en lille by, er der 150 stadier. Her er der en farlig havn, men man kan uskadt ligge for anker, hvis der er ikke er voldsom storm. Fra Abonouteichos til Aiginetes er der atter 150 stadier, og derfra til handelspladsen Kinolis atter 60. I Kinolis kan man om sommeren ligge for anker. Fra Kinolis til Stefane er der 180 stadier. Her er der en sikker havn. Fra Stefane til Potamoi er der 150 stadier, og derfra til det Hvide Forbjerg 120. Fra det Hvide Forbjerg til Armene er der 60 stadier. Der er der en havn. Xenofon har også omtalt Armene.²³ Derfra til Sinope er der 40 stadier. Sinope er en af Milets kolonier. Fra Sinope til Karousa 150 stadier. I Karousa kan skibe ligge for anker. Derfra til Zagora er der igen atter 150 stadier, og derfra til floden Halys 300.

[15] Denne flod udgjorde engang grænsen mellem Kroisos' rige og perserriget, men nu løber den inden for romerriget. Den har ikke sit udspring i syd, som Herodot siger,²⁴ men derimod i øst. Dér hvor den løber ud i Sortehavet, danner den grænsen mellem Sinope og Amisos. Fra floden Halys til Naustathmos, hvor der ligger en havn, er der igen atter 90 stadier. Derfra til Konopios, en anden havn, er der igen 50 stadier. Fra Konopios til Eusene er der 120 stadier. Derfra til Amisos er der 160 stadier. Amisos, der er en græsk by og en af Athens kolonier, ligger ved havet. Fra Amisos til havnen Ankon, hvor Iris løber ud i Sortehavet, er der 160 stadier. Fra Iris' udløb til Herakleion er der 360 stadier. Her er der en

---

22. Xen. *Anab.* 6.3ff.

23. Xen. *Anab.* 6.1.15.17.

24. Hdt. 1.6.

havn. Derfra til floden Thermodon er der 40 stadier. Det er ved denne Thermodon, at man siger, at amazonerne boede.

[16] Fra Thermodon til floden Beris er der 90 stadier, og derfra til floden Thoaris 60. Fra Thoaris til Oinoe er der 30 stadier, og fra Oinoe til floden Figamos 40. Derfra til fæstningen Fadisane er der 150 stadier. Derfra til byen Polemonion er der 10 stadier, og fra Polemonion til det forbjerg, der kaldes Jasonion er der 130. Derfra til Kilikernes Ø er der 15 stadier, og fra Kilikernes Ø til Boon 75. I Boon er der en havn. Derfra til Kotyora er der 90 stadier. Xenofon har omtalt denne by og siger, at det er en af Sinopes kolonier.²⁵ Nu er det kun en lille landsby. Fra Kotyora til floden Melanthios er der i hvert fald 60 stadier og derfra til Farmatenos, en anden flod, 150. Derfra til Farnakeia er der 120 stadier. Farnakeia blev engang kaldt Kerasous, og den er også en af Sinopes kolonier. Fra Farnakeia til øen Aretias 30 stadier, og derfra til Zefyrion 120. Der er der en havn. Fra Zefyrion til Tripolis er der 90 stadier, og derfra til Argyria 20. Fra Argyria til Filokaleia er der 90 stadier og derfra til Koralla 100. Fra Koralla til det Hellige Bjerg er der 150 stadier, og fra det Hellige Bjerg til Kordyla 40. Der er der en havn. Fra Kordyla til Hermonassa er der 45 stadier, og der er der også en havn. Fra Hermonassa til Trapezunt er der 60 stadier. Der er du i færd med at bygge en havn, for der var tidligere en havn der, men i den kunne man kun lægge til om sommeren.

[17] Afstanden fra Trapezunt til Dioskourias er blevet nævnt i forbindelse med opregningen af floderne. Den samlede afstand fra Trapezunt til Dioskourias, der nu kaldes Sebastopolis, er 2260 stadier. De omtalte steder er dem, man kommer forbi, når man sejler fra Byzans til højre indtil Dioskourias. Ved lejren Dioskourias slutter romerriget for dem, der sejler mod højre ind i Sortehavet. Da jeg erfarede, at Kotys, kongen af det såkaldte kimmeriske Bosporos, var død, drog jeg omsorg for at forklare dig sejlruten dertil, for at du, hvis du måtte have planer for det kimmeriske Bosporos, ikke skulle være uvidende om sejlruten.

---

25. Xen. *Anab.* 6.5.3.

[18] Hvis man ville sætte ud fra Dioskourias, ligger den første havn, man kommer til, i Pityous, 350 stadier fra Dioskourias. Derfra til Nitike er der 150 stadier. Der boede engang skytherne, som historikeren Herodot omtaler, og han siger, at det er dem, der spiser kogler.²⁶ Denne forestilling om skytherne har holdt ved indtil i dag. Fra Nitike til floden Abaskos er der 90 stadier. Borgys ligger 120 stadier fra Abaskos, og Nesis, hvor det Herakleiske Forbjerg rager op, ligger 60 stadier fra Borgys. Fra Nesis til Masaitike er der 90 stadier. Derfra til floden Achaious, der danner grænsen mellem zilkerne og sanigerne, er der 60 stadier. Zilkernes konge er Stachemfax, og han har modtaget sit kongerige fra dig. Fra Achaious til det Herakleiske Forbjerg er der 150 stadier. Derfra til et forbjerg, der giver læ for vindene, der kommer fra nord/nordvest og fra nord, er der 180 stadier. Derfra til det, der kaldes Gammel Lazike, er der 120 stadier, og derfra til Gammel Achaia er der 150 stadier. Fra Gammel Achaia til Pagras Havn er der 350 stadier. Fra Pagras Havn til den Hellige Havn er der 180 stadier, og derfra til Sindike 300.

[19] Fra Sindike til det såkaldte kimmeriske Bosporos og byen Pantikapaion på Bosporos er der 540 stadier. Derfra til floden Tanaïs, som siges at udgøre grænsen mellem Asien og Europa, er der 60 stadier. Tanaïs har sit udspring i den Maiotiske Sø²⁷ og løber ud i Sortehavet. Dog gør Aischylos i sit værk *Den Frigivne Prometheus*²⁸ Fasis til grænsen mellem Europa og Asien. I hvert fald siger titanerne hos Aischylos til Prometheus:

“Vi er kommet for at betragte dine anstrengelser, Prometheus, og båndets smerte.”

Dernæst fortæller titanerne om, hvor meget land, de har gennemrejst:

“Der hvor Fasis udgør en stor tvillingegrænse mellem Europa og Asien.”

Det siges, at en omsejling af den Maiotiske Sø beløber sig til omkring 9000 stadier. Fra Pantikapaion til landsbyen Kazeka, der er bygget ved havet, er der 420 stadier. Fra Kazeka til Theodosia, en forladt by, er der 280 stadier. Den var engang en ionisk-græsk by, en af Milets kolonier, og er nævnt i mange tekster. Derfra til den forladte havn Skythotauron er

---

26. Hdt 6.109.

27. Det Azovske Hav.

28. Denne tragedie er kun bevaret i få fragmenter.

der 200 stadier, og derfra til Lampas i Tauros er der 60 stadier. Fra Lampas til Symbolos' Havn, der også ligger i Tauros, er der 520 stadier, og derfra til Chersonessos i Tauros er der 180 stadier. Fra Chersonessos til Kerkinitis er der 600 stadier, og fra Kerkinitis til den Smukke Havn, der er skythisk, atter 700.

[20] Fra den Smukke Havn til Tamyrake er der 300 stadier. Inde i Tamyrake er der en lille sø. Fra Tamyrake til denne søs udløb er der atter 300 stadier, men fra søens udløb til Eion er der 380 stadier, og derfra til floden Borysthenes 150. Hvis man sejler op ad Borysthenes, kommer man til en græsk by ved navn Olbia. Fra Borysthenes til en lille, øde og anonym ø er der 60 stadier, og derfra til Odessos 80. I Odessos er der en havn. Efter Odessos kommer man til istrianernes havn. Afstanden dertil er 250 stadier. Dernæst kommer man til isiakernes havn, 50 stadier derfra. Fra isiakernes havn til Psilos, der kaldes Istros' munding er der 1200 stadier. Områderne derimellem er øde og anonyme.

[21] Hvis man sejler ligeud fra denne munding med vinden fra nord/nordvest i ryggen, kommer man til en ø, som nogle kalder Achilleus' ø, andre Achilleus' Løbebane, og atter andre den Hvide på grund af farven. På denne ø siges Thetis at være steget op med sit barn, og Achilleus boede her. Der er et tempel for Achilleus på øen samt en kultfigur af gammelt håndværk. Øen er ubeboet, men den græsses af nogle geder. Det siges, at de, der kommer til øen, ofrer gederne til Achilleus. Der er også mange andre votivgaver i templet: skåle, fingerringe og ædelstene. Alle disse er takofre til Achilleus. Der er også opstillet indskrifter, nogle på latin og andre på græsk, der er forfattet på forskellige versemål for at ære Achilleus. Der er også nogle til Patroklos, for alle de, der ønsker at takke Achilleus, ærer også Patroklos. Mange fugle holder til i templet: skarver, måger og søkrager. Der er flere, end man kan tælle. Disse fugle hjælper til i Achilleus' tempel. Tidligt hver morgen flyver de ud på havet. Når deres fjer er blevet våde, flyver de ind i templet og renser det. Når det er ved at være godt, vasker de gulvet med deres vinger.

[22] Der er også nogen, der fortæller følgende: Blandt dem, der bringer ofre i templet, er der nogle, der bevidst kommer sejlene til templet med offerdyr, hvoraf de bringer nogle som ofre, andre vier de til Achilleus. De, der tvinges af en storm til at lægge til, anmoder Achilleus om et offerdyr og spørger, om det er i orden, at de ofrer et dyr, de selv synes om og har valgt. Samtidig betaler de en pris derfor, som de synes er passende. Hvis

oraklet ikke giver dem lov, for der er nemlig et orakel i templet, så skal de øge prisen. Hvis oraklet på ny afviser, må de atter øge beløbet. På et tidspunkt går oraklet med til, at beløbet er passende. Offerdyret står helt stille af sig selv og prøver ikke længere at flygte. Priserne på offerdyrene er grunden til, at der er optjent så mange penge for Achilleus.

[23] Man siger, at Achilleus viser sig i drømme for dem, der nærmer sig øen, men også for dem, der kommer sejlene forbi, når de er tæt på øen. I drømme fortæller han, hvordan man bedst nærmer sig øen, og hvor man kan lægge til. Men man siger også, at han har vist sig for folk, der ikke sov, enten i skibets mast eller i stævnen ligesom Dioskourerne.²⁹ Der er dog en vigtig forskel på Dioskourerne og Achilleus, for så vidt at Dioskourerne tydeligt viser sig for sømænd overalt, og at de opfattes som frelsere. Achilleus derimod viser sig kun for dem, der allerede sejler mod øen. Man siger også, at Patrokolos er blevet set i drømme. Disse ting, jeg har nedskrevet, har jeg hørt fra folk, der er kommet øen nær, eller fra folk, der har hørt derom fra andre, og det forekommer mig troværdigt. Jeg er nemlig overbevist om, at hvis nogen er en hero, så er det Achilleus. Denne mening har jeg dannet mig på baggrund af hans ædle herkomst, skønhed, sjælsstyrke, hans tidlige død, hans rolle i Homers digt, hans kærlighed og hans venskab, for så vidt at han valgte at dø for sine venner.

[24] Fra Psilos, der kaldes Istros' munding, til den næste munding er der 60 stadier. Derfra til mundingen, der kaldes Kalon, er der 40 stadier, og fra Kalon til Narakon, der kaldes Istros' fjerde munding, er der 60 stadier. Derfra til den femte munding er der 120 stadier, og derfra til byen Istria 500. Derfra til byen Tomis er der 300 stadier, og fra Tomis til byen Kallatis atter 300. Der er der en havn. Fra Tomis til Kariernes Havn er der 180 stadier. Området rundt om havnen kaldes Karien. Fra Kariernes Havn til Tetrissias er der 120 stadier. Derfra til det øde område Bizone er der 60 stadier, og fra Bizone til Dionysopolis 80. Derfra til Odessos er der 200 stadier. Der er der en havn. Fra Odessos til foden af bjerget Haimos, der strækker sig helt ned til Sortehavet, er der 360 stadier. Der er der også en havn. Fra Haimos til byen Mesembria er der 90 stadier. Der er der en havn. Fra Mesembria til byen Anchialos er der 70 stadier, og fra Anchialos til Apollonia 180. Alle

---

29. Sanktelms ild.

disse byer er græske og ligger i Skythien på venstre hånd, når man sejler ind i Sortehavet. Fra Apollonia til Chersonessos er der 60 stadier. Der er der en havn. Fra Chersonessos til Aulaioteichos er der 250 stadier. Derfra til forbjergene Thynias er der 120 stadier.

[25] Fra Thynias til Salmydessos er der 200 stadier. Xenofon den Ældre har omtalt dette område og siger, at den græske hær under hans anførsel vandrede hertil, hvor den foretog de sidste militære operationer sammen med thrakeren Seuthes.³⁰ Xenofon har skrevet meget om områdets mangel på havne og siger, at dér bliver mange skibe skyllet på land på grund af storm, og at de thrakere, der bor nær ved havet, kæmper indbyrdes om drivtømmeret. Fra Salmydessos til Frygia er der 330 stadier. Derfra til Kyaneerne er der 320 stadier. Det er disse Kyaneere, som digterne siger engang bevægede sig, gennem hvilke skibet Argo under Jasons anførsel som det første sejlede på sin vej mod Kolchis.³¹ Fra Kyaneerne til Zeus Ourios' helligdom ved Sortehavets munding er der 40 stadier. Derfra til havnen ved Dafne, der kaldes den Gale, er der 40 stadier, og fra Dafne til Byzans er der 80.

Dette er, hvad der ligger mellem det såkaldte kimmeriske Bosporos og det thrakiske Bosporos samt byen Byzans.

---

30. Xen. *Anab.* 7.5.12f.

31. Kyaneerne, eller Symplegaderne, var to klipper ved Bosporos, der ifølge mytologien jævnligt klappede sammen og knuste søfarende. Jason kom med skibet Argo frelst igennem Kyaneerne, og sidenhen bevægede klipperne sig ikke.

Arrian: Omsejlingen af Sortehavet

